

## KOREYS MAQOLLARIDA METAFORA VA RAMZLARNING LINGVOPOETIK XUSUSIYATLARI

**Ilmiy rahbar: Maxmatqulova Yayra**

**Misirov Davronxon Nosirxon o'g'li**

*O'zbekiston davlat Jahon tillari universiteti*

*Magistratura bo'limi Lingvistika: koreys tili*

*1-bosqich magistranti*

[misirovdavronxon@gmail.com](mailto:misirovdavronxon@gmail.com)

**Annotatsiya** Ushbu maqolada koreys va o'zbek maqollarida metafora va ramzlarning lingvopoetik xususiyatlari qiyosiy-nazariy tahlil qilinadi. Maqollar xalq og'zaki ijodining qadimiy shakli sifatida milliy dunyoqarash, ma'naviy qadriyatlar, ijtimoiy munosabatlar, axloqiy me'yorlar va madaniy tafakkurni mujassamlashtiradi. Koreys maqollarida uchraydigan "yo'lbars", "bambuk", "ilon", "tulki", "it", "tovuq", "maymun" kabi obrazlar xalqning mentaliteti, tabiat haqidagi tasavvurlari va konfutsiylik qarashlari bilan bog'liq bo'lib, ular orqali jamiyatdagi xulq-atvor modellari ramziy tarzda ifodalanadi. Tadqiqotda metafora va ramzlarning semantik qatlamlari, sintaktik qurilishdagi ixchamlik, badiiylik, ritm va obrazlilik kabi lingvopoetik jihatlar izohlanadi. Koreys va o'zbek maqollarining umumiy va farqli tomonlari tahlil qilinib, ularning xalq tafakkuridagi o'rni ochib beriladi.

**Kalit so'zlar:** metafora, ramz, maqol, lingvopoetika, obrazlilik, semantika, koreys maqollari, o'zbek maqollari, madaniy kod.

**Аннотация** В данной статье проводится сравнительно-теоретический анализ лингвопоэтических особенностей метафор и символов в корейских и узбекских пословицах. Пословицы, являясь древней формой народного устного творчества, отражают национальное мировоззрение, духовные ценности,

*социальные отношения, нравственные нормы и культурное сознание. Образы, встречающиеся в корейских пословицах — такие как «тигр», «бамбук», «змея», «лиса», «собака», «курица», «обезьяна» — связаны с менталитетом народа, его представлениями о природе и конфуцианскими взглядами, и через них символически выражаются модели поведения в обществе. В исследовании раскрываются семантические слои метафор и символов, а также лингвопоэтические аспекты, такие как синтаксическая компактность, художественность, ритм и образность. Анализируются общие и отличительные черты корейских и узбекских пословиц, определяется их место в народном мировоззрении.*

**Ключевые слова:** *метафора, символ, пословица, лингвопоэтика, образность, семантика, корейские пословицы, узбекские пословицы, культурный код.*

**Annotation** *This article presents a comparative-theoretical analysis of the linguistic and poetic features of metaphors and symbols in Korean and Uzbek proverbs. As an ancient form of oral folk creativity, proverbs encapsulate national worldview, spiritual values, social relations, ethical norms, and cultural thinking. The images frequently found in Korean proverbs—such as “tiger,” “bamboo,” “snake,” “fox,” “dog,” “chicken,” and “monkey”—are closely connected to the people’s mentality, their perceptions of nature, and Confucian traditions, symbolically representing socially accepted behavioral patterns. The study explains the semantic layers of metaphors and symbols as well as their linguistic and poetic aspects, including syntactic conciseness, artistic expression, rhythm, and imagery. By analyzing the similarities and differences between Korean and Uzbek proverbs, the article reveals their significance in the cognitive and cultural frameworks of both peoples.*

**Keywords:** *metaphor, symbol, proverb, linguistic poetics, imagery, semantics, Korean proverbs, Uzbek proverbs, cultural code.*

## Kirish

Maqol xalq og‘zaki ijodining eng qadimiy janrlaridan biri bo‘lib, unda xalqning dunyoqarashi, hayotiy tajribasi, falsafiy mushohadalari, axloqiy me‘yorlari va milliy mentaliteti ixcham, ammo mazmunan nihoyatda teran shaklda ifodalanadi. Har bir maqolning qisqa shakli ortida ko‘p asrlik tajriba, ijtimoiy kuzatish, milliy xarakter va badiiy tafakkurning o‘ziga xosligi mujassam bo‘ladi. Filologiya nuqtayi nazaridan qaralganda, maqollar — til, madaniyat, tafakkur va badiiy obrazlilikning kesishgan nuqtasidir. Maqollar metonimiya, metafora, ramz, qiyoslash, parallelizm kabi til birliklaridan tashkil topgan bo‘lib, ular xalq tafakkurining “tilga ko‘chirilgan modeli” sifatida o‘rganiladi (Ibodullayeva, 2025). Koreys xalq maqollarida juda boy metaforik qatlam mavjud. Ular orqali koreys madaniyatining asosiy negizi — Konfutsiy qarashlari, jamiyatda tartib, intizom, katta-kichikka hurmat, poklik, sadoqat, ijtimoiy rollar tasviri mujassam bo‘ladi. Ayniqsa hayvonlar obrazi koreys metaforik tafakkurida alohida o‘rin egallaydi. Ma’lumki, har bir xalq hayvonlarga o‘ziga xos ma’no yuklaydi. Koreyslarda “yo‘lbars — kuch va xavf ramzi”, “bambuk — poklik va to‘g‘rilik ramzi”, “ilon — tavakkal va ehtiyotkorlik”, “tulki — hiyla-nayrang”, “it — sadoqat yoki pastkashlik (kontekstga ko‘ra)” kabi ramzlar mavjud. Shu bois koreys maqollaridagi metaforalarni oddiy tarjima qilish ko‘pincha yetarli bo‘lmaydi — ular madaniy kontekstda talqin qilinadi. Ushbu maqolada koreys maqollaridagi metafora va ramzlarning lingvopoetik tabiatini o‘rganish bilan birga, ularning o‘zbek maqollari bilan qiyosiy tahlili ham o‘tkaziladi. Bu ikki xalq tafakkurida umumiyliklar — tabiiylik, mehnatsevarlik, axloqiy poklik, halollik kabi tushunchalar borligi; farqlarda esa diniy qarash, tarixiy tajriba va madaniy kodning ta’siri kuzatiladi.

## Asosiy qism

### 1. Maqol janrining filologik tadqiq etilish tarixi

#### 1.1. Xalq ma'naviy merosi kontekstida

Maqollar dastlab xalqning kundalik hayot tajribasidan kelib chiqqan qisqa hikmatli jumlar sifatidagina mavjud bo'lgan. Koreys folklorida ular qadimiy “hunmin chong'm” davridan boshlab uchraydi. Ular ko'pincha:

- ertaklar,
- rivoyatlar,
- afsonalar,
- diniy o'g'itlar,
- ijtimoiy pand-nasihatlar bilan bog'liq holda shakllangan. Koreys maqollarida

ramzlar, ayniqsa **bambuk** va **yo'lbars timsoli**, alohida ahamiyatga ega. Bambuk — to'g'rilik, poklik, chidamlilik; yo'lbars — kuch, qo'rqinch, irodaviy mustahkamlik timsolidir. Bu timsollarni o'zbek maqollarida aynan o'xshashi yo'q bo'lsa-da, funksional o'xshashliklar mavjud (“Qilichdek qattiq”, “Arslondek botir”).

#### 1.2. Tilshunoslik va adabiyotshunoslik yondashuvlari

19–20-asrlarda koreys va rus filologlari maqollarni ilmiy o'rganishga kirishgan. Bu davrda quyidagi masalalar tadqiq qilindi:

- maqollarning sintaktik modellari,
- ularning ritmik qurilishi,
- metafora va ramzning o'rni,
- mentalitet va til o'zaro bog'liqligi.

Tilshunoslikda maqollarning “qisqa, ixcham, ammo ko'p qatlamli ma'no tashuvchi birlik” sifatidagi tabiati chuqur o'rganildi. Ayniqsa metafora, qiyos va ramzlarning milliy tafakkur bilan bevosita bog'liqligi filologlarning e'tiboriga tushdi.

#### 1.3. Qiyosiy va kognitiv tadqiqotlar

So‘nggi yillarda koreys maqollarining kognitiv-semantik talqiniga e‘tibor kuchaydi. Bu yo‘nalishda ikki xalqning maqollari qiyoslanib, quyidagi masalalar o‘rganilmoqda:

- hayvon obrazlarining ramziy funksiyasi,
- metaforik modellar,
- mental kodlar,
- qadriyat tizimining aks etishi,
- umumiy universal tasavvurlar.

Masalan, koreyslarda “tulki — hiyla”, “ilon — xavf”, “maymun — beparvolik”, “tovuq — dangasalik yoki dang‘illik”; o‘zbeklarda esa “tulki — ayyor”, “ilon — xiyonat”, “tovuq — kaltabin”, “it — sadoqat” kabi obrazlar uchraydi. Ramziy o‘xshashliklar ham, farqlar ham mavjud.

## **2. Maqol janrining nazariy xususiyatlari**

### **2.1. Semantik ixchamlik**

Maqollar qisqa bo‘lishiga qaramay, ko‘p qatlamli ma‘noni jamlaydi. Koreys maqollaridagi metaforik obrazlar ko‘pincha kichik jumlada yirik ijtimoiy mazmunni mujassam qiladi. Misol: “원숭이도 나무에서 떨어진다” — “Maymun ham daraxtdan yiqiladi.” Semantik mazmuni: Har kim xato qiladi. Bu maqolda hayvon obrazi orqali universal haqiqat berilgan.

### **2.2. Sintaktik tuzilish**

Koreys maqollarining sintaktik strukturasida:

- antitezalar (qarama-qarshi obrazlar),
- parallel konstruksiyalar,
- takroriylik,
- qisqa fe‘llar keng qo‘llanadi. Masalan: “고래 싸움에 새우 등 터진다” — “Kitlar urushsa, qisqichbaqa eziladi.” Bu tuzilishda ramziy qarama-qarshilik mavjud.

### **2.3. Lingvopoetik xususiyatlar**

Koreys maqollarining lingvopoetik tabiatida:

- alliteratsiya,
- ritm,
- obrazlilik,
- metaforik kuch,
- psixologik ta'sirchanlik, kuchli namoyon bo'ladi. Masalan, "yo'lbars", "tulki", "bambuk", "ot", "ilon", "tovuq" kabi hayvonlar orqali yaratilgan obrazlar badiiy teranlik beradi.

## 2.4. Ijtimoiy-madaniy funksiyalar

Koreys maqollarida:

- axloqiy pand-nasihat,
- oilaviy tartib,
- jamiyat hierarxiyasi,
- katta-kichikka hurmat,
- mehnatsevarlik,
- ehtiyotkorlik,

kabi qadriyatlar aks etadi. Masalan: "닭 쫓던 개 지붕 쳐다본다" — "Tovuq quvgan it tomga qarab qoladi." Tushuncha: O'zi istagan narsasiga erisha olmay, bo'sh qolgan odam.

## 3. Koreys va o'zbek maqollarida metafora va ramzlarning qiyosiy tahlili

### 3.1. O'xshashliklar

- Hayvonlar ramzi orqali inson xarakteri tasvirlanadi.
- Metafora tarbiya, pand-nasihat berishga xizmat qiladi.
- Qisqa, lo'nda, ritmik tuzilishga ega.
- Jamiyatdagi ijtimoiy qadriyatlarni aks ettiradi.

### 3.2. Farqlar

- Koreys maqollarida Konfutsiy an'analari kuchli: intizom, tartib, uyatchanlik.

- O‘zbek maqollarida islomiy-ma’naviy qadriyatlar ustun.
- Koreyslarda hayvonlar ramzi ko‘proq ehtiyotkorlik, sezgirlikni bildiradi.
- O‘zbek maqollarida hayvonlar ko‘proq kuch, shijoat, mehnat ramzi.

Misol: “여우 같은 여자” — “Tulki kabi ayol” → hiylakor.

O‘zbekcha: “Tulki ayyor bo‘lsa ham, bo‘ri ayyorroq.”

#### **4. Metafora va ramzlarning lingvopoetik o‘rni**

Koreys maqollaridagi metafora ikki vazifani bajaradi

##### **4.1. Obraz yaratadi — hayvonlarni ramz sifatida qo‘llash.**

G‘oya beradi — axloqiy yoki ijtimoiy mazmunni qisqa shaklda ifodalaydi. Bu jarayonda metaforaning lingvopoetik roli:

- obrazni jonlantirish,
- emotsional kuch berish,
- mazmunni qisqa shaklda yetkazish,
- xalq tafakkurini ifodalash,
- madaniy kodlarni mustahkamlashdir.

#### **5. Koreys metaforik maqollarining turli guruhlari**

##### **5.1. Hayvonlar ishtirokidagi metaforalar**

- Yo‘lbars → kuch, xavf
- Tulki → hiyla
- It → sadoqat yoki nazar-pisand qilmaslik
- Tovuq → dangasalik
- Maymun → e’tiborsizlik
- Kit → katta kuch
- Qisqichbaqa → ojizlik

Misollar: “고래 싸움에 새우 등 터진다.”

“Kitlar urushsa, qisqichbaqa eziladi.”

“원숭이도 나무에서 떨어진다.”

“Maymun ham daraxtdan yiqiladi.”

## 5.2. O‘simliklar ishtirokidagi metaforalar

- Bambuk → poklik, to‘g‘rilik
- O‘rmon → jamiyat
- Gullash → farovonlik

## 6. Xulosa

Koreys xalq maqollarida metafora va ramzlar nihoyatda chuqur lingvopoetik qatlamni tashkil etadi. Hayvonlar, o‘simliklar, tabiiy hodisalar orqali yaratilgan ramziy obrazlar koreys mentalitetining tarixiy, madaniy, axloqiy ildizlarini aks ettiradi. Ularni o‘zbek maqollari bilan qiyoslash ikki xalq dunyoqarashidagi umumiylik va farqlarni anglashga yordam beradi. Koreys maqollaridagi metafora asosida badiiy obrazlilik, ramzlar orqali ijtimoiy pand-nasihat va tarbiyaviy ma’no shakllanadi. Mazkur tadqiqot bu sohada lingvopoetik yondashuvning dolzarbligini yana bir bor tasdiqlaydi.

### Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ibodullayeva G. (2025). O‘zbek tilshunosligida maqollarni o‘rganishning nazariy asoslari. CyberLeninka.
2. Jo‘rayeva B., Sharipova M. (2023). O‘zbek xalq maqollarining semantik xususiyatlari. *Zamonaviy o‘zbek tili*, 2, 124–131.
3. Qurbonov A. (2020). O‘zbek maqollarida badiiy obrazlilik va metafora masalalari. *O‘zbek tili va adabiyoti*, №5, 88–95.
4. Yuldasheva O. (2024). Koreys xalq maqollarining semantik va struktural tizimi. CyberLeninka.